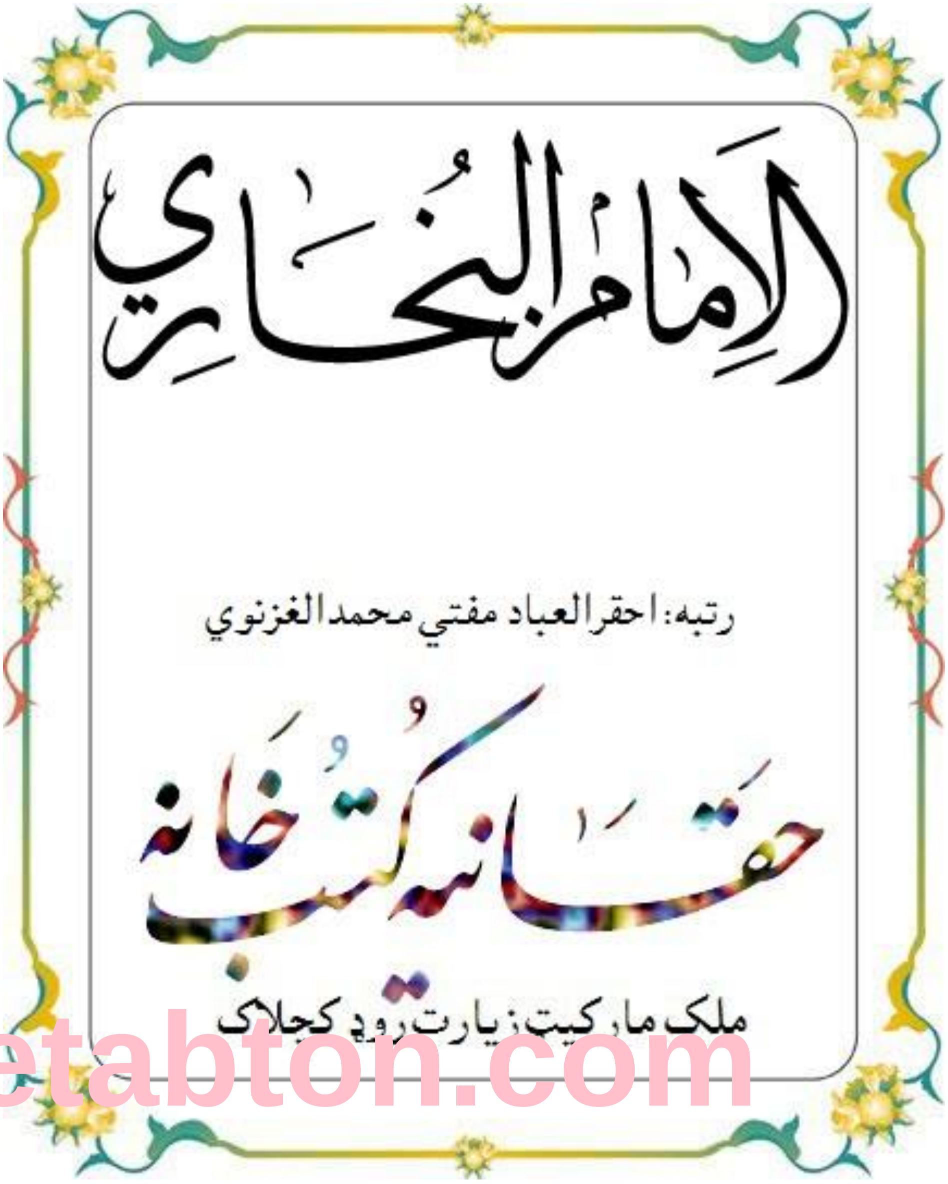

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

ددي سترمحدث، امام الحفاظ والمسلمين ،شيخ الاسلام ، اميرالمؤمنين فی الحديث او حجة المجتهدين داحn والو ،مناقبو او اثارو په اړه خوخبرې دومره زياتي دي چې دهغوټول اړخونه راسپړل تروس وتلې خبره ده ،ځکه دايو داسي بې ساحله سمندردی چې ورڅخه تېرېدل که ناشوني نه وي نوسخت خوهرومرودي،له همدې کبله دهغه رحمه الله لنډژوندليک،مناقب او اثارپه ساده اوروانه ژبه او اسانه طريقه رااخلوترڅومحترم طالبان ورڅخه پوره استفاده وکړي

دامام بخاری رحمه الله ژوندته لنډه کتنه

دصحيح البخاري دمصنف نوم محمد اودپلارنوم يې اسماعيل دی چې دنسب سلسله يې په دي ډول ده : محمدبن اسماعيل بن ابراهيم بن المغيره بن بردزبه الجعفی البخاري.

لوړجد يې بردزبه دی،حافظ ابن حجر رحمه الله دفتح الباري په مقدمه ۴۷۷ مخ کې دباپه زور،دراء په غړوندي،ددال په زبر،دزاء په غړوندي چې وروسته ترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوردرلودونکي باء اوترهغه وروسته هاده ،ليکلي دي، همدايې مشهور شکل دی ،اوځينونوروېې يو بل شکل هم بيان کړی.

بردزبه په فارسي کې دبخاری داوسېدونکوپه اصطلاح کروندګرته ويل کېږي،دی فارسي زبانه مجوسي ؤچې همدايې دخپل پلاردين ؤاوپرهمدې وفات شو ،خومغيره د بخارا دوالي يمان الجعفي په لاس مسلمان شونوهمده ته يې نسبت وشو ،اوپه جعفي يادشو ،دادهغه چادمذهب پربناء چې وايې کوم څوک چې ديوچاپه لاس مسلمان شي ولاء يې هم دهغه ده اونسبت يې هم هغه ته کېږي،له همدې کبله امام بخاري رحمه الله هم په امام ابوعبدالله الجعفي سره يادېږي.

حافظ ا بن حجر رحمة الله عليه وايې : د بخاري د نيکه إبراهيم بن المغيرة په هکله معلومات نه لرم ،البته د بخاري پلار اسماعيل بن ابراهيم د ابن حبان په وينا د حماد بن زيد او مالک رحمهما الله څخه حديث اوريدلي دي .

امام ذهبي رحمة الله عليه په تاريخ الاسلام کې وايې چې دامام بخاري پلار[اسماعيل] له ډيرو تقواداروعلماؤ څخه وو ، نوموړی دامام محمدرحمه الله د شاګرد امام ابوحفص الکبيرملګری، اودمرګ پر وخت يې وصيي ؤ.

امام ابن حبان دنوموړی شمار په څلورمه طبقه کې کړی ، له امام مالک اوحمادبن زيد څخه يې روايتونه کړي اوله ابن المبارک سره يې مصافحه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوله هغه يې هم روايت کړی ،اوله ده څخه بيا احمدبن جعفر ، نصربن علي اونورو محدثينو روايات کړي

أحمد بن حفص رحمة الله عليه وايې: زه د بخاري پلار اسماعيل ته ورغلم هغه د مرګ په حالت کې وو ما ته يې وويل: زما د علم له مخي زما په ټول مال کې يو شکمن درهم لا هم نشته .

همداددي حلالي نفقې اثر ؤ چې الله جل جلاله د اسماعيل له زوی څخه امام بخاري غوندي دحديثو ستر امام جوړ کړ.

امام بخاري رحمة الله عليه په ۱۹۴ هجري سنه کې د شوال پر ۱۳ نېټه د جمعې په ورځ تر لمانځه وروسته په بخارا کې زېږېدلی دئ.

بخارا دمنځنۍ اسيامشهوراوپېژندل شوی ښاردی چې د پخواني ماوراء النهر] د امو د سيند هاخوا(اوسني ازبکستان) کې واقع دی . دبخارا او سمرقند تر منځ ۸ ورځي دپياده مزل لاره ده.

داښاردفقهاؤ، سترومحدثينو اوفاضلانومرکزاومعدن ؤ. په دې ښار کې په دومره ګڼ شمېرفقهاء ،محدثين او فاضلان تېرشوي چې دهغوی ټولو يادول امکان نه لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري رحمة الله علیه لا ماشوم ؤ چې پلار یې وفات شو او خپلې مور یتیم را لوی کړ،

د نومورې مور چې ډېره نیکه میرمن وه په خپل وار سره د خپل زوی ډېره ښه پالنه وکړه او کله به یې چې نومورې ته پېښه یاشیدې ورکولې لومړی به یې اودس کاوه.

هغه مهال چې په نومورې کې د لیک اولوست قوه پیداشوه نو مور یې په مکتب کې داخل کړ چې لیک او لوست زده کړي او د همدې لیک لوست له لارې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مبارکو احادیثو خدمت وکړي.

ویل کیږي چې محمد [امام بخاري] په ماشومتوب کې ناڅاپه د سترګو لید [دید] له لاسه ورکړ ،نو مور یې چې یوه عابده او ډېره تقواداره ښځه وه ډېره خفه اوخوا بدې شوه او هغه هیلې یې مړاوې شوې چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حدیثو د خدمت په لاره کې یې له خپل زوی څخه لرلې،هغې به ډېرزیات ژړل او دعاګانې به یې کولې چې خدای پاک یې زوی بیرته په سترګو بنا اوجوړ کړي، هم هغه وه چې یوه شپه یې په خوب کې حضرت ابراهیم علیه السلام ولید ، هغه ورته وویل چې اې فلانۍ ! ستا دعاګانې خدای پاک قبولې کړې له نن څخه به وروسته ستا د زوی سترګې روغې شي، کله چې هغه سهار له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوبه را وينبه سوه ګوري چې د محمد بن اسماعيل دواړي سترګې روغي شوي دي..

ابو جعفر محمد بن ابي حاتم وايي : ما له امام بخاري څخه پوښتنه وکړه چې: علم ته دي څنګه مخه کړه ؟ هغه را ته وويل : زه دلسو کالو ياتردي دکم عمرما شوم وم په مکتب کې مي سبقونه ويل چې په زړه کې مي د حديثو د زده کړي فکر را ته پيدا شو د لس کلنۍ وروسته له مکتب څخه ووتم ،يوې او بلي خوا ته د حديثو په تلاش کې شوم .

يوه ورځ دامام داخلي رحمه الله په درس کې ناست ؤ ،هغه شاګردانو ته حديث بيان کړل اوويې ويل: سفيان عن ابی الزبيرعن ابراهيم،نوبخاري ورته وويل: ابوالزبيرله ابراهيم څخه روايت نه دی کړی،نوامام داخلي ورته په غوصه شو ،اودده خبرې ته يې پام ونه کړ. بخاري رحمه الله ورته وويل: خپل ليکل شوی کتاب دي که درسره ويې وګوره،کورته ولاړاو هغه يې وکوت،چې راستون شوويې ويل: هلکه ! صحيح صورت يې څه ډول دی؟ ده ورته وويل:دازبيربن عدی عن ابراهيم دی،نوقلم يې ورواخيست اوخپل کتاب يې تصحيح کړ،اوورته ويې ويل: رښتيادي وويل. نوخلک ددې نوي ځوان يادا وحافظې ته حيران شول ،په دې مهال دامام بخاري رحمه الله عمريوولس کاله ؤ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري رحمة الله عليه وايي: په شپاړس کلنۍ کې مې د ابن المبارک او وکيع کتابونه ياد کړل ،او د اصحاب الرأي يعني د فقهاوو په ويناوو هم وپوهيدم ،

نومړی له خپلې مور او خپل مشر ورور احمد سره مکې ته ولاړ، د حج فريضې له اداء کولو وروسته يې ورور او مور بېرته بخارا ته راستانه شول ، او بخاري په مکه کې د حديثو د زده کړې لپاره پاتې شو.

دحرمينو اوشاوخوانورومشايخوڅخه يې حديث اونوراسلامي علوم زده کړل،هلته يې دوه کاله تېرکړل،په مدينه منوره کې يې درسول اکرم صلى الله عليه وسلم دروضې خواته په سپوږميزوشپو کې دقضاياالصحابة والتابعين اوالتاريخ الکبيرپه نومونو دوه کتابونه وليکل،هغه مهال نومړی د۱۸کاله ؤتر دې وروسته بخارا ته راستون شو.

په علم پسې دامام بخـاري رحمه الله سفرونـه

تـــردې وروسته امـــام بخاري رحمه الله دحديثونو اونبوي علومودزده کړې لپاره په سفرونو پيل وکړ،په دې لړ کې يې ګڼو اسلامي هيوادونو اوښارونو ته له ستړيا ډک سفرونه وکړل چې دیادوني وړيې شام ،بلخ،مصر،جزيره اونوردي،يوازي بصرې ته څلورځله ولاړ ، اوشپږ کاله يې په حجاز کې تېرکړل اونومړي څو څو وارې کوفې او بغدادته هـــم دعلم حاصلولوپه موخه سرورښکاره کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې سفرونو پرمهال نوموړی له ډېروستــونــزو ، کړاؤنو اوسختيوسره هم مخ شو ،خوداټول يې په ډېــرزغــم اوصبر سره وګالل،په دې لار کې چې له هرڅومره ناخوالو سره لاس اوګرېوان شو ټول يې په ورين تندي وزغمل. ځکه هغه پــه دې ســره دالله جل جلاله له دربارنه دثواب اواجرهيله درلوده،اودهمدې مشکلاتوپه ګاللوسره هغه ترقيامت پورې دامت مسلمه امام اوپيشوا شو .همدارازد الله جل جلاله اوخلکوپه منځ کې مقبول اومحبوب شو .

دامام بخاري رحمه الله استادان

نوموړي دوخت له نامتواو وتليومحدثينوڅخه احاديث زده کړل، له ستروحديث پوهانوڅخه يې وليکل اوهرښارته چې دی ورغلی ؤدروايت له مشهوروعلماؤڅخه يې روايتونه نقل کړل، پرګڼ شمېراستادانواودبېلابيلو طبقوپرعلماؤيې سبقـونه ولوستل ،چې شماراودهغوی دتعدادبيانـول يې يومشکل کاردی،

دفتح الباري دمقدمې په ۴۷۹ مخ اودکوکب الداري په۱۱مخ کې په خپله دامام بخاري رحمه الله قول نقل شوی دی چـــــې وايې : ماله ۱۰۸۰ هغوکسانوڅخه زده کـــړه کــړي چې يوازي حديث پوهان ؤ ، حافظ ابن حجر رحمه الله دامام

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري رحمه الله استادان دخپل کتاب فتح الباري په مقدمه کې پنځو طبقو ته ویشلي او په همدغو کې یې حصر کړي دي. (فتح الباری ۴۷۹مخ)

همدارازحافظ عیني په عمدة القاري او علامه ذهبي په سیراعلام النبلاء (۱۳/ ۳۹۲) کې هم دغو طبقو ته تقسیم کړي دي. او شیخ سبحان محمود رحمه الله [ددارالعلوم کراچۍ پخوانی شیخ الحدیث] په خپلو دې الفاظو کې دا طبقات په لنډه ول بیان کړي دي.

(۱) لومړۍ طبقه: هغه ده چې ده ته یې له سترو تابعینو څخه احادیث روایت کړي لکه:محمدبن عبدالله الانصاري هغه له حمید څخه روایت کړی، ابن ابراهیم او ابن عاصم النبیل دوی دواړو له یزیدبن ابی عبید څخه روایت کړی، عبیدالله بن موسی چې ده له اسماعیل بن ابی خالد څخه روایت کړی او ابن نعیم چې له اعمش اونوروڅخه یې روایت کړی . داټول ددوی استادان دي اوسترتابعین دي.

(۲)دوهمه طبقه: هغه ده چې ده ته یې له ټیټ رتبه تابعینو څخه روایت کړی وي لکه :آدم بن ابی ایاس،ابی مسهر عبد الاعلی بن مسهر،سعیدبن ابی مریم،ایوب بن سلیمان اود اسي نور.

(۳) دریمه طبقه : هغه دي چې له تابعینوسره یې نه دي لیدلي،بلکه له سترو تبع تابعینوڅخه یې اخذکړی لکه : سلیمان بن حرب،قتیبه بن

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید ،نعیم بن حماد ،علی بن المدیني ،یحی بن معین، سترفقیه امام احمد بن حنبل، اسحق بن راهویه، ابوبکر بن ابی شَیبه، عثمان بن ابی شَیبه او داسي نور ،خوپه دې طبقه کې امام مسلم رحمه الله هم له امام بخاري رحمه الله سره دروایت په نقل کې شریک دی. (یعنــي لکه څرنګه چې امام بخاري رحمه الله له دې طبقې څخه روایت کړی، همــدا راز امام مسلم رحمه الله هم ورڅخه روایت کړی دی.

(۴) څلــورمــه طبقه : دحدیثوپه طلب اوزده کړه کې دده ملګري او انډیوالان، خوهغوی ترده لږ وړاندي دده له ځینو استـــادانــو څخه زده کړي کړي وي لکه :محمدبن یحی الذهلی، ابی حاتم الرازي، عبدبن حمید او ددوی امثال. ده رحمه الله له دې کســانو څخه یواځي هغه څه حاصل کړي چې خپله یې هغو استادانو ته لاس رسی نه درلود او یا به داسي موادؤ چې له دوی پرته له بل چاسره به نه موندل کېدل.

(۵) پنځمه طبقه : دده خادمان اوشاګردان دي لکه :عبدبن ابی العـــاص الخـوارزمي، حافظ ابوعیسی ترمذي، حافظ ابـــوعبـدالـــرحمن النســـائي اوددوئ امثال.

امام بخاري رحمه الله له دې کسانو څخه هم کم شمېر روایات کړي اوده چې له امام و کیع رحمه الله څخه کوم روایت کړی ؤ هغه یې عملی کړی هم ؤ ، ځکه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيع رحمه الله وايي: لايکون الرجل عالماحتی يحدث عمن فوقه،وعمن هومثله، وعمن هودونه.

يعني يوځوک ترهغوسم عالم نه کيدای نه شي ترڅوچې له مشرانو ، همزولو اوکشرانو څخه روايت ونه کړي.

دامام بخاری رحمه الله شاګردان

لـــه امـام بخاري رحمه الله څخه ګڼ شمېرعلماؤ او فقهاؤزده کړه کړي، اوګڼ شمېرمحدثينو احاديث ورڅخه روايت کړي.

دامام بخاري ديـومشهورشـاګردالفربري رحمه الله يوقول دفتح الباری په مقدمه(مخ۴۹۱) کـــي حافظ ابن حجر رحمه الله نقل کړی دی وايي چې : له امام بخـــاري رحمه الله څخه جـــامـــع صحيح البخاری۹۰زره کسانو اوريدلي ده .دده دشاګردانو شمېردومره زيات دی چې دټولوبيانول يې خورامشکل کار اود ډيروالي له امله يې يادونه هم نه له دي ځای سره مناسبه ده اونه هم ممکنه ده.

دلته به موږيوازي دنوموړي ديوڅومشهـورو شـــاګـردانوپه يادونه اکتفا ء وکړو ، دده سترستر شاګردان چې دعلامه په لقبونو يادشوي ځيني يې په لاندي ډول دي: حافظ ابوالحسين مسلم بن الحجاج نيشاپوري، دجامع ترمذی مؤلف

(c) ketabton.com: The Digital Library

حافظ ابوعیسی ترمذي ،حافظ ابوذرعه،ابوحاتم رازي، دسنن نسائي مؤلف ابوعبدالرحمن النسائي ، منصوربن احمدالبزدوي ، دصحیح بخاري راوي ابوعبدالله الفربري ، ابوعبدالله المحاملي،حافظ ابن خزیمه اومحمدبن نصر المروزي .

د امام بخاري حافظه

امام بخاري رحمة الله علیه زیات ځیرک او د غیرمعمولي قوي حافظې څښتن و ، ویل کېږي چې په وړکتوب کې یې اویا زره حدیثونه یو په بل پسې یاد وه ، او یو کتاب چې به یې یو ځل تر نظر تېر کړ نوټول به یې یاد شو بیا یې د هغه کتاب کتلو ته اړتیا نه درلوده .

محمد بن حمدویه وایې ماله امام بخاري څخه واورېدل هغه ویل: زما یو لک صحیح حدیثونه یاد دي او دوه لکه مي غیر صحیح حدیثونه یاد دي او د صحیح البخاري حدیثونه ما تقریبا د شپږو لکو حدیثونو څخه را ایستلي دي .

احمد بن عدي وایې : ما له ډېرو شیخانو اورېدلي دي ، چې هغوی حکایت کاوه هغه مهال چې بخاري و بغداد ته راغی نو څو تنو محدثینو وغوښتل چې بخاري رحمة الله علیه وازمایې ،نو د سلو حدیثونو متنونه او سندونه یې سره واړول د یوه حدیث متن یې د بل حدیث و سند ته واړوئ او بیا یې یوه یوه نفر ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس لس حدیثونه ورکړه ترڅو بخاري ته یې واوروي ، د بغداد خلک او د دې ترڅنګ د خراسان او نورو وطنونو مسافر را ټول سول ، څه مهال چې د خلکو مجمع جوړه سوه نویو تن ولاړ سو د خپلو لسو حدیثونو څخه یې د یوه یوه حدیث سند او متن بیانوه امام بخاري چې به د هر حدیث سند او متن واورید نو ورته و به یې ویل: په دې حدیث علم نه لرم ،

کومو کسانو چې د بخاري د امتحان لکبله د دې حدیثونو متنونه او سندونه اړولي وه هغو یوه و بل ته کتل چې سړی خورا ډېر ځیرک او پوه دئ ، خو کوم کسان چې ناخبره وه هغو ته بخاري رحمة الله علیه کمزوری ښکاره شو.

دې لسو کسانو چې هر یوه په نوبت لس لس حدیثونه بخاري ته واورول ، او بخاري د هر حدیث په جواب کې ورته ویل : چې علم نه په لرم د دوئ له فراغت وروسته بخاري هر نفر ته د هغه د هر حدیث متن او سند بیان کړ ، چې تا د اول حدیث متن داسي او سند داسي بیان کړ، خو د دې حدیث متن او سند اصلا داسي دی. دوی چې دا سل حدیثونه په څه ډول ورته بیان کړي وه امام بخاري په هغه ترتیب بېرته ورته بیان کړل او دهریوه غلطي یې هم ورته په ګوته کوله ، چې د دې حدیث متن داسي او سند یې داسي دی ،نو ټولو خلکو د امام بخاري پر ځیرکتیا ، قوي حافظې او علمیت اعتراف وکړ، اوویل یې دا د الله فضل دی چې چا ته وغواړي هغه ته یې ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام بخاري د سترو علماؤ له نظره

د امام بخاري رحمة الله عليه په حفظ ، تقوا او زهد د ده موافق او مخالف ټول قايل وه او په محدثينو کې د امير المؤمنين في الحديث ، ناصر الأحاديث النبوية او ناشر المواريث المحمدية په لقب ياد شوی.

امام احمد بن حنبل رحمة الله عليه وايي : خراسان د محمد بن اسماعيل په شان بل نه دی زېږولی.

امام ترمذي رحمة الله عليه وايي : ما په تاريخ او د حديثو د سندنو او علتونو په پېژندنه کې تر محمد بن اسماعيل يعني بخاري رحمة الله عليه لوی عالم په عراق او په خراسان نه دی ليدلی .

د بخاري اومسلم شيخ محمد بن بشار رحمة الله عليهم وايي په نړۍ کې د حديثو څلور حافظان دي ، (۱)امام بخاري په بخارا کې (۲) امام مسلم په نيشاپور کې ، (۳)علامه دارمي په سمرقند کې (۴)او ابو الزرعة په ري کې . علي بن حجر رحمة الله عليه وايي :امام بخاري په دوی ټولو کې زيات پوه ، دبصيرت څښتن او ځيرک ؤ

ابو اسحاق السرماري رحمه الله وايي: که څوک غواړي چې د وخت رېښتوني فقيه ووينې نو امام بخاري رحمه الله ته دي وګوري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو جعفر رحمه الله وايي: يوه ورځ مې له يحيى بن جعفر رحمه الله څخه واورېدل چې ويل يې: که زما په وس پوره وای ما به خپل عمر محمد بن اسماعيل البخاري رحمه الله ته ورکړی وای؛ ځکه چې زما مرګ د يو سړي مرګ دی او د امام بخاري رحمه الله مرګ د علم د مرګ په معنا دی .

نعيم بن حماد رحمه الله وايي: محمد بن اسماعيل رحمه الله د دې امت فقيه دی . مصعب الزهري رحمه الله وايي: امام بخاري رحمه الله زموږ د زماني لوی فقيه او په احاديثو کې د ښه بصيرت څښتن دی .

په يو روايت کې دي چې اسحاق بن راهويه رحمه الله يوه ورځ خپلو شاګردانو ته وويل: له دغه ځوان (امام بخاري رحمه الله) څخه احاديث وليکئ، زه باور لرم چې له ده سره د احاديثو دومره علم دی چې که د حسن بصري رحمه الله په زمانه کې وای نو هم به هغه ته خلک اړ ؤ .

علي بن جعفر رحمه الله به ويل: زما په اند په خراسان کې درې تنه عالمان تر ټولو وتلي دي: ابوزرعه، محمد بن اسماعيل، او عبدالله بن عبدالرحمن الدارمي؛ خو محمد بن اسماعيل تر ټولو لوړ دی .

ابو عمار حسين بن حريث رحمه الله به ويل: امام بخاري رحمه الله په احاديثو کې داسې لوړ مقام لري ، لکه الله چې يوازې د حديثو له پاره پيدا کړی وي . حاتم بن مالک الوراق رحمه الله وايي: ما د مکې له علماوو څخه اورېدلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ویل به یې: محمد بن اسماعیل یوازې د خراسان امام نه دی، بلکه زموږ امام او فقیه هم دی .

أبو الطیب حاتم بن منصور رحمه الله وایي: امام بخاري رحمه الله د زمکې پرسر د الله له نښانو څخه یوه ښکاره نښانه وه .

سلیم بن مجاهد رحمه الله وایي: که د امام بخاري رحمه الله په زمانه کې وکیع، ابن عیینة ، ابن المبارک رحمهم الله ژوندي وای هغوی به هم نوموړي ته اړتیا لرله .

د امام بخاري رحمه الله مشهور استاد او د حدیثو امام قتیبة بن سعید رحمه الله وایي: که امام بخاري رحمه الله د صحابه کرامو په منځ کې وای نو د الله یوه معجزه به وه، دی وایي: ما حدیث هم کتلي، راویان مې هم کتلي او فقهاء مې هم لیدلي؛ خو د محمد بن اسماعیل غوندي شخص ما په خپل عمر کې نه دی لیدلی .

أبو عبد الله الحاکم رحمه الله وایي: امام بخاري رحمه الله د محدثینو ستر امام دی.

د محدثینو ستر استاذ أبو بکر محمد بن إسحاق بن خزیمة رحمه الله وایي: تر اسمان لاندې[یعني دزمکي پرسر] ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

احاديثو کې تر محمد بن اسماعيل البخاري رحمه الله ښه پوه شخص بل نه دی ليدلی .

محمد بن حمدون بن رستم رحمه الله وايي: امام مسلم رحمه الله چې کله بخارا ته راغی او له امام بخاري رحمه الله سره مخ شو ورته ويې ويل: اې د استاذانو استاذه، د محدثينو سرداره او د حديثو طبيبه ! پرې مې ږده چې پښې دې ښکل کړم .

سعيد بن جعف رحمه الله وايي: ما د بصرې له علماوو څخه اورېدلي دي چې ويل يې: په معرفت او اصلاح کې د محمد بن اسماعيل رحمه الله په شان بل څوک په دنيا کې نشته .

د بخارا يو لوی عالم محمد بن ابي حاتم الوراق رحمه الله وايي :يوه شپه مې امام بخاري رحمه الله په خوب وليد چې په رسول الله صلی الله عليه وسلم پسې روان دی او هغه صلی الله عليه وسلم چې قدم پورته کړي امام بخاري رحمه الله په هماغه ځای قدم کښېږدي.

دامام بخاري دتقوی نمونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام بخاري رحمة الله عليه په روژه کې هره ورځ يو يو ختم کاوه او د تراويح څخه وروسته د شپې په لمانځه کې يې په هرو درو شپو کې ختم کاوه او د پېشلمي په مهال به يې ديارلس رکعته د تهجد لمونځ کول.

امام بخاري رحمة الله عليه هيڅکله دچا غيبت نه کاوه او ويل به يې چې: زه اميد لرم چې په آخرت کې به الله جل جلاله د چا د غيبت حساب راسره و نه کړي، او وايې: له هغه مهاله چې زه په دې پوهېدلى يم ، چې غيبت خپله غيبت کونکي ته زيان رسوي نوله هغه وخت څخه مي د چا غيبت نه دى کړى .

يو چا امام بخاري رحمه الله ته وويل چې : ځيني کسان ستا سود تاريخ د کتابونو له امله تاسو ته ګوته نيسي او وايي چې په تاريخي حکايتونو کې د خلکو غيبت راځي ، امام بخاري ورته وويل: هغه موږ د نورو څخه د روايت په ډول بيان کوو موږ يې له خپله ځان څخه نه بيانوو.

امام بخاري رحمة الله عليه ته له خپل پلار څخه ډېر مال په ميراث پاته شو د هغه څخه يې صدقه او خيرات کاوه ، د طالبانو سره يې ډېر احسانونه کول ، او په سخاوت کې يې لاسونه اوږده وه او خوراک يې هم ډېر کم کاوه.

د خپل عصر پر علماوو د نوموړي لوړتيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومورې لا ځوان و چې د وخت لويو لويو علماوو به دهغه څخه حديثونه زده کوله

امام يوسف بن موسى المروذي رحمه الله وايي: يوه ورځ زه د بصرې په لوى جومات کې ناست وم چې دا اعلان وشو چې محمد بن اسماعيل البخاري راغلى دى، نو ټول خلک ور ولاړ شول ، زه چې کله ورغلم ګورم چې يو ځوان د يوې ستنې وشاته په لمانځه باندې ولاړ دى، کله چې هغه سلام وګرځول ، نو خلک ورباندې را ټول شول او غوښتنه يې ورنه وکړه چې هغوى ته درسول الله صلى الله عليه وسلم يو څو حديثونه بيان کړي، امام بخاري رحمه الله ورته وويل:چې زه خو ځوان يم نو تاسو ته به يوازې هغه حديثونه بيان کړم چې ستاسو د سيمې له علماوو کرامو څخه مې اورېدلي دي نو يو شمير احاديث يې بيان کړل.

محمد بن يعقوب بن اخرم رحمه الله وايي: امام بخاري رحمه الله چې کله نيشاپور ته راروان و ددې ځاى په زرګونو خلک درې رباطه مخته د نومورې وهر کلي ته را وتلي وه، دى وايي: ځينو ملګرو راته وويل چې په هغه ورځ مورږخلک وشمارل نو يوازې د هغو خلکو شمير وڅلور زره تنه ورسيدى کوم چې په کچرو يا غاترو باندې راغلي و او هغه چې په اسونو يا پياده راغلي وو، تر دې هم زيات وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه مهال چې بېرته بخارا ته راستنيدو نوله ښار څخه درې ميله دباندې د استقبال د پاره خېمه ورته درول شوي وه.

له بخارا څخه دنومړي ايستل

نومړي په بخارا کې څه موده دحديثو په تدريس بوخت ؤ ، د ښار امير خالد بن محمد الذهلي چې په سيمه کې د عباسي خلافت نائب وو له امام بخاري سره په دې هيله نرم چلند کول چې صحيح البخاري د ده په قصر کې ورته تدريس کړي ،خو امام بخاري له دې کار څخه منع وکړه ، او قاصد ته يې وويل چې والي صاحب ته ووايه: زه علم نه خواروم او نه علم د پاچاهانو دروازو ته ور وړم که علم ته څه اړتيا لري نو زما مسجد او کور ته دې راځي. خو که دا خبره يې خوښه نه وي نو بيا خو دی واک لري زما د تدريس مخه دې ونيسي ترڅو د قيامت په ورځ د الله جل جلاله په حضور کې عذر ولرم ،زه خو علم نه شم پټولی.

والي بيا يو قاصد ورته راولېږل چې زما و اولادونو ته يوه ځانګړې تدريسي حلقه جوړه کړه او نور کسان مه ور سره پرېږده ، امام بخاري دا هم ونه منله او په جواب کې يې ورته وويل: دا جايز نه ده چې زه ځينو ته د حديثو د اورېدلو اجازه ورکړم او ځيني نور بيا ورڅخه منع کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په دي سره د بخارا د والي او امام بخاري رحمه الله تر منځ اړیکي ترینګلي شوي او کرکه یې تر منځ پیدا شوه ، خالد د بخارا والي حریث بن ابي الورقاء او نور علماء د امام بخاري په مخالفت کې د ځان ملګري کړل ، هغوی د امام بخاري پر تګلاري او مذهب نیوکې وکړي او والي امام بخاري ته له ښار څخه د وتلو امر وکړ.

بخاري رحمه الله هغوی ته داسي ښیرا وکړه : یا الله ! د دوی په ځانونو ، اولادونو او کورنیو کې په دوی هغه څه و وینه چې دوی یې زما سره د کولو اراده کړي ده. الله جل جلاله د بخاري ښیرا د دوي په حق کې قبوله کړه میاشت لا نه وه تېره شوي ، چې د عباسي خلافت لخوا د بخارا د والي خالد د بندي کولو او په ښار کې یې د رسوا کولو فرمان صادر شو ، خالد پرخرې باندي سپور په ښار کې وګرځول شو ، او د مرګ تر مهاله په بندیخانه کې پاته شو ، نورو کسانو چې له ده سره د امام بخاري په ځورونه کې مرسته کړې وه هغوی هم الله جل جلاله د سختو کړاونو او مشکلاتو سره مخ کړل.

امام بخاري رحمه الله چې څه مهال د بخارا څخه ولاړ نو د سمرقند خلکو خط ورته راولېږل چې په هغه کې له ده څخه سمرقند ته دورتلو غوښتنه شوي وه ، امام بخاري د سمرقند په لور روان شو ، له سمرقند څخه ۲ میله دباندي د خرتنک کلی دی ، څه مهال چې بخاري د خرتنک کلي ته ورسېد ، هلته یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلوان وه او له هغوی سره میلمه پاته شو ، امام بخاري په خرتنک کې وو چې خبر ورته راغی چې په سمرقند کې د ده د ورتلو لکبله د خلکو تر منځ شخړه او جنجال را پیدا شوی دی ځیني کسان د بخاري د ورتلو پلوي کوي او ځیني نور یې بیا د ورتلو سخت مخالفت کوي.

امام بخاري رحمة الله علیه په خرتنک کې څه موده پاتې شو تر څو موضوع ښه روښانه شي، په دې وخت کې امام بخاري ناروغ شو ، د سمرقند لخوا استازي راغلل او له امام بخاري څخه یې غوښتنه کوله چې سمرقند ته ور سره ولاړ شي ، امام بخاري د هغوی بلنه ومنله، موزې یې په پښو کړې لنګوټه یې وتړله او د سپرلۍ پر خوا ور روان شو فقط څو قدمه یې د سپرلۍ پر خوا واخستل ملګرو ته یې مخ راواړول اوویې ویل: ما پرېږدئ ضعف را ته پیښ شو هغوی هم پریښود ، یوه شپه یې تر لمانځه وروسته دعاوې وکړې په دعا کې یې دا هم وویل: اللهم أنه قد ضاقت علي الأرض بما رحبت فاقبضني إلیک.

ژباړه: یا الله ! مځکه له ډیري پراختیا سره سره پر ما تنګه شوه ته مې روح در قبض کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا یې ځنګ وواهه لږموده وروسته له خپل رب سره ملاقي شو اوروح یې داعلی علیین پرلوري والوت ، اناالله واناالیه راجعون.

امام بخاري رحمة الله علیه په **۲۵۶** هجري سنه کې د شنبې په شپه چې د کمکي اختر شپه وه دیارلس ورځي کم د **۶۲** شپېتو کلونو په عمر په خرتنګ کې وفات شو ، په نوموړی دکمکي اخترپه ورځ دماسپښین له لمانځه وروسته دجنازي لمونځ وشو چې له سمرقنداونوروسیموڅخه ګڼ شمیرخلک په جنازه کې دشریکیدلولپاره راغلي ؤ اوپه همدي خرتنګ کې خاوروته وسپارل شو ،هغه مهال چې نوموړی په قبر کې کښېښودل شونو د قبر له خاورو څخه یې څو ورځي د مشکو په شان خوشبویي ولاړیده

دصحیح البخاري لیکل اودهغه نوم

حافظ ابن حجر رحمه الله دفتح الباري په مقدمه ۸ مخ کې لیکي : نوموړي خپل کتاب په [الجامع الصحیح المسند من حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم ، وسننه ، وایامه] سره نومولی

اوعلامه عیني رحمه الله بیاد عمدة القاري دلمړي ټوک په **۵** مخ کې دصحیح البخاري په نامه کې دالمسند په ځای المختصر توری ذکرکړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله امام بخاري وايې: ما « الجامع » له شپږسوه زره حديثونوڅخه په شپاړس کلونوکې تصنيف کړ اودالله جل جلاله اودځان ترمابين مي حجة جوړکړی

همداراز دده په يوه قول کې راغلي: ماخپل کتاب الجامع په مسجدحرام کې تصنيف کړ ، ترهغه مي پکې هيڅ حديث نه دی ليکلی ترڅوچې به مي استخاره اودوه رکعته نفل ونه کړل اودهغه حديث په صحت به مي پوره يقين ونه شو .

اوله همده څخه رانقل شوي چې: ما په خپل کتاب کې چې هر حديث ليکلی دی لومړی مې دهغه دليکلولپاره غسل کړی او بيا مې دوه رکعته نفل کړي دي او بيا مې هغه حديث ليکلی دی.

حافظ ابن حجر په مقدمة الفتح ۴۹۸ کې ليکي: ددي اومخکنۍ خبري چې په مختلفوسيموکې يې دبخاري حديث ليکلي په دي ډول تطبيق راځي چې ددي تصنيف شروع اودابوابو ترتيب خويې په مسجدالحرام کې وکړاونور حديثونه يې په خپل ښار اومختلفو سيموکې پکې ليکلي ، چې خپله دده له قول چې داکتاب يې په شپاړس کاله کې ليکلی هم په همدي دلالت کوي ،ځکه ښکاره خبره ده چې نوموړي شپاړس کاله په مکي حرم کې نه دی پاتي شوی .علامه عيني رحمه الله هم همدا خبره کړي ۵/۱

دبخاري دليکلو لامل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاه عبدالعزيز الدهلوي رحمه الله په بستان المحدثين کې ليکلي: امام بخاري يوه ورځ داسحاق بن راهويه په مجلس کې ناست ؤ چې هغه خپلو ځينو شاګردانو ته وويل: کاشکي چې يو چا داسي مختصر کتاب په سننو کې ليکلی وای چې په هغه کې يې يوائې صحيح احاديث راټول کړی وای چې خلکو ور باندي عمل کړی وای، نو له همدي ورځي د امام بخاري رحمه الله په زړه کې د همداسي يوه کتاب ليکلو مينه او رغبت پيدا شو، او د کتاب په ليکلو يې پيل وکړ

هغه له شپږ سوه زره [شپږلکه] احاديثو څخه پکې هغه ډير صحيح احاديث راټول کړل او ځيني يې د کتاب د ډيرا وږدوالي له امله پريښودل

په عمدة القاري ۵/۱ او همدارازپه تقريب النواوي او فتح الملهم کې دي چې د المړی کتاب دی چې په الصحيح المجرد کې ليکل شوی.

علامه ابن حجر يې بياد بخاري شريف دليکلو يوه بله وجه ليکلي: هغه وايې چې محمدبن سليمان بن الفارس وايې: ماله امام بخاري رحمه الله څخه اوريدلي ويل يې چې: مارسول الله صلی الله عليه وسلم په خوب کې وليد زه دهغه مخې ته ولاړوم او د يوه پکي په مټ مې له هغه څخه مچان شړل، بيا مې د دي خوب په اړه له ځينو تعبيرپوهانو څخه تعبير وغوښت، هغوی راته وويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

:تاسو به له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه دروغ لیري کوئ ، نو همداؤ چې زه یې دداسي کتاب لیکلو ته لیوال کړم ، مقدمة الفتح ۸ مخ .

دصحیح البخاري مقام

حافظ ابن حجر رحمه الله لیکي: ابو جعفر محمود بن عمرو العقیلي وایې: هغه مهال چې امام بخاري «الصحیح» ولیکل نو یې امام احمد بن حنبل ، یحیی بن معین ،علی بن المدیني اونوروسترو علماؤ ته وړاندي کړ، هغوی له څلورو حدیثونو پرته نورټول احادیث صحیح وبلل ، عقیلي وایې په دي حدیثونو کې دامام بخاري قول داعتباروړدی هغه داچې داحدیثونه صحیح دي . مقدمة الفتح ۴۸۹ مخ

په دي خبره دټولي اسلامي نړۍ د متقدمینو اومتاخرینو علماؤ اتفاق دی چې له کتاب الله وروسته ترټولو اصح کتاب صحیح البخاري اوصحیح المسلم دي ، اوجمهور علماء بیا په دي یوه خوله دي چې صحیح البخاري ترصحیح المسلم اصح دی ،که څه هم ځیني علماء ـ د المغرب[اندلس] علماء ـــ صحیح مسلم ته په صحیح البخاري باندي ترجیح ورکوي

دصحیح بخاري روایت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندي موويل چي له امام بخاري رحمه الله څخه ګڼ شمیر شاګردانو روایتونه کړي ، دهغه یو مشهور شاګرد الفربري رحمه الله وایي چي دصحیح البخاري ۹۰ زره شاګردانو سماع کړي خوپه هغوی کي له ماپرته بل څوک نشته چي له مصنف نه دهغي روایت وکړي ، یعني دصحیح بخاري نسخه له ماپرته له کوم بل چاسره نشته.

خوعلامه ابن حجر دفتح الباري په مقدمة ۴۹۱ کي په هغه نیوکه کړي اوویلي یې دي چي: ده داخبره دخپل علم له امله کړي چي ده ته بل څوک داسي نه دي معلوم چي دصحیح بخاري روایت دي یې کړی وي ، کنه نو ډیرو نورو کسانو لکه ابي طلحة منصور بن محمد بن علی بن قریبه هم ددي روایت کړی.

په هرصورت ترموږپوري دصحیح البخاري نسخي په لاندینۍ څلورو روایاتوسره رارسیدلي

لمړۍ نسخه : دابوطلحة منصور بن محمد بن علي بن قریبه البزدوي المتوفی ۳۲۹ هـ په روایت سره.

دوهمه نسخه: دابراهیم بن معقل النسفي المتوفی ۲۹۴ هـ په روایت سره

دریمه نسخه : دحماد بن شاکر النسفي [په ځینو کي دالنسفي په ځای النسوي لیکل شوی] المتوفی ۲۹۰ هـ په روایت سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورمه نسخه : دمحمدبن یوسف بن مطر بن صالح بن بشر الفربري المتوفی ۳۲۰ هـ په روایت سره

په اوسني وخت کې له همدي آخري خلورمي نسخي پرته هیڅوک دصحیح بخاري روایت نه کوي اویوائي همدا نسخته پاتي ده ، لکه د ابن الاثیرپه جامع الاصول ۱/۱۸۵ همداراز ابن حجر دفتح الباري په مقدمه ۴۹۱ او ابن کثیر په البدایة ۱۳/۱۱ کې دهمدي خبري تصریح شوي

دصحیح البخاري دحدیثونو شمېر

امام النووي رحمه الله په خپل مختصر ـ الارشاد ـ کې وایې:په صحیح بخاري کې ټول ټال اوه زره ، دوه سوه پنځه اویا (۷۲۷۵) حدیثونه دي چې مکررات ورسره شمارکړل شوي ، خوکه مکررات ترې لیري کړل شي نو بیا خلورزره (۴۰۰۰) پاتي کیږي

خوحافظ ابن حجر دفتح الباري په مقدمة ۴۶۵ مخ کې لیکي: امام نووي رحمه الله چې کومه خبره کړي دایې دابوالفضل بن طاهر له کتاب نه نقل کړي ځکه هغه دبخاري ټول بابونه شمارلي اوبیا یې سره جمع کړي ، نو وروسته راتلونکوکسانو دنیک گمان له امله په همدي اعتبارکړی اودهغه تقلیدیې کړی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابن حجر رحمه الله وايي : مادبخاري شريف ټول حديثونه باب په باب شمارکړل چې ټول احاديث يې له متعلقاتو او متابعاتو پرته چې ماليکلي اوزماورباندي يقين شوی اوه زره ، دري سوه ،اوه نوي(۷۳۹۷) حديثونه دي ، چې په دي سره ددوی ترذکرشويو حديثونوه يوسل دوه وېشت حديثونه زيات دي

يعني دلمړني قول مطابق په بخاري شريف کې ټول **۷۲۷۵** حديثونه دي

اودابن حجر دقول مطابق بيا ټول **۷۳۹۷** حديثونه دي چې دده په قول کې **۱۲۲** حديثونه ترلمړني تحقيق زيات دي.

داخود مسندحديثونو شمارؤ ، پاتي شوه معلق اومتابعات نو حافظ ابن حجرپه مقدمة الفتح **۴۲۹** کې وايي: په ټول کتاب کې تعليقات يوزر ،دري سوه ، يوځلويښت (۱۳۴۱) حديثونه دي ، اومتابعات اوتنبيه علي الروايات دري سوه يوځلويښت (۳۴۱) دي ، چې په دي سره په ټول کتاب کې شته احاديث سره له مکرراتو (۹۰۸۲) نهه زره دوه اتيا ته رسيږي ،

خوله نوموړي په دي حساب کې تېروتنه شوي ، په حقيقت کې خپله دهمده دقول مطابق په بخاري شريف کې ټول احاديث له مکرراتو سره (۹۰۷۹) نهه زره نه اوويا دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه مسند حديثونه پکې (۷۳۹۷) دي

اومعلق پکـــــــــــې (۳۱۴۱) دي

اومتابعـــــــات پکې(۳۴۱) دي

چې ددي ټولو مجموعه (۹۰۷۹) کيږي

دیادوني ده چې دغه پورتنۍ شميره له هغه موقوف اومقطوع حديثونوپرته ده چې په بخاري شريف کې ذکرشوي دي.

دبخاري شريف شروحات

ډيروپخوانيو اواوسنيو علماؤ دبخاري شريف په شروحاتو ، درس اوتدريس ،تعليق تخريج اوتلخيص اونورو اړخونو خدمتونه کړي چې ترسلهاؤ يې شميرزياتيږي

له مشهورو شروحاتوځخه يې ، اعلاء السنن ، دابوسليمان الخطابي شرح ، دحافظ علاء الدين الحنفي شرح ، الكوكب الدراري دحافظ كرماني شرح ، دحافظ قطب الدين الحلبي الحنفي شرح ، اوترټولو مشوره شرحه يې فتح الباري دحافظ ابن حجر العسقلاني ، اوعمدة القاري دحافظ بدرالدين العيني الحنفي رحمهما الله دي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويل کيږي فتح الباري دمصنف په اجازه ترعلامه عيني پوري ورسيده کله چې يې په احنافو دهغه ردونه وليدل نو په عمدة القاري کې يې دهغه تعقيب وکړ ، کله چې دنوموړي شرح عمدة القاري ابن حجرته ورسيده نويې دهغه اعتراضونه په يوه کتاب [انتقاض الاعتراض]کې راغونډکړل دځينويې جوابونه وليکل ، اودځينو دجواب لپاره يې بياض پريښود ، ابن حجر لاداکتاب پوره نکړ له دي نړۍ يې سترګي پټې کړي ، انالله وانااليه راجعون

اوله دي وروسته چې کوم شارحين دي نوهغوی له فتح الباري اوعمدة القاري څخه اخذکړی لکه الخيرالجاري دملامحمديعقوب ، اودعلامه القسطلاني شرح.

دديوبندعلماؤ دبخاري شريف په هرلحاظ درس تدريس اوشروحاتوسره تربل هرچاښه خدمت کړی چې ديوڅوشروحاتويادونه به يې دلته وکړو

د ديوبندي علماوو له طرفه د بخاري شريف شروحات:

(۱) فيض الباري على صحيح البخاري.

دا د امام شاه انورشاه کشميري رحمة الله عليه په شرق او غرب ، عربو او عجمو کي يوه مقبوله ، معتبره او مستنده شرحه ده، چي په شپږو ټوکونو کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بار بار چاپ شوي.

(۲) تعليقات جامعة على صحيح البخاري د شيخ الحديث احمد علي سهارنپوري، ډيره مفيده حاشيه او تعليق دی، البته د بخاري په پنځه ويشتو اجزاوو ليکلي شوي، او په پاتي پنځه اجزاوو د شيخ صاحب شاګرد محمد قاسم نانوتويی تعليق او حاشيه ليکلي.

(۳) الابواب والتراجم للبخاري، شپږ ټوکه، د مولانا زکريا رحمه الله.

(۴) لامع الدراري على صحيح البخاري، لس ټوکه.

دا د شيخ زکريا رحمه الله پلار شيخ محمد يحيی د حضرت مولانا رشيد احمد ګنګوهي رحمه الله د بخاري درسونه راجمعه کړي.

چي بيا ورسته شيخ محمد زکريا رحمه الله دا شرحه عربي ته ژباړلي او د ۱۲ کاله محنت څخه ورسته يي عام محضر ته وړاندي کړي.

(۵) انوار الباری فی شرح صحيح البخاری دا هم د شيخ انور شاه کشميري رحمه الله په اردو ژبه کي د بخاري درسونه دي چي مولانا احمد رضا بجنوري صاحب جمعه او ترتيب کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) ایضاح البخاري ، څلور ټوکه.

دا د شیخ فخر الدین احمد مرادآبادی رحمه الله د درسونو مجموعه ده چي شیخ ریاست علي بجنوری صاحب يې جمعه او ترتیب کړي.

(۷) شرح تراجم البخاری: د شیخ الهند مولانا محمود حسن دیوبندی

(۸) شرح تراجم البخاری: شیخ مولانا محمد ادریس کاندهلوی

(۹) التقریر علی صحیح البخاری: شیخ محمد زکریا کاندهلوي، شیخ محمد یونس

(۱۰) ارشاد القاری الی صحیح البخاری: شیخ مفتی رشید احمد لدهیانوی

(۱۱) تلخیص البخاری شرح صحیح البخاری: شیخ شمس الضحی مظاهری

(۱۲) تحفة القاری فی حل مشکلات البخاری: شیخ محمد ادریس کاندهلوی-

(۱۳) امداد الباری فی شرح البخاری: شیخ عبد الجبار اعظمی-

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴) جامع الدراری فی شرح البخاری: شیخ عبد الجبار اعظمی

(۱۵) التصویبات لما فی حواشی البخاری من التصحیفات: شیخ عبد الجبار اعظمی-

(۱۲) الخیر الجاری علی صحیح البخاری: شیخ خیر محمد مظفر گڑھی-

(۱۷) النور الساری علی صحیح البخاری: شیخ خیر محمد مظفر گڑھی

-(۱۸) احسان الباری لفهم البخاری: شیخ محمد سرفراز خان صفدر-

(۱۹) جواهر البخاری علی اطراف البخاری: شیخ قاضی زاهد حسینی-

(۲۰) انعام البخاری فی شرح اشعار البخاری: شیخ عاشق الهي بلندشهری ومهاجر مدنی

(۲۱) دروس بخاري، د شیخ حسین احمد مدني رحمه الله ، دا د شیخ نعمت الله صاحب له خوا مرتبه شوي چي ځیني ټوکونه یې چاپ شوي هم دي.

(۲۲) ترجمة صحیح بخاری، د شیخ شبیر احمد عثمانی رحمه الله(۲۳) فضل الباری شرح صحیح بخاری ، د شیخ شبیر احمد عثمانی رحمه الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲۴) النبراس الساری فی اطراف البخاری، دوه ټوکه.

دا شیخ عبدالعزیز ګوجرانوالا له طرفه په عربي ژبه کي لیکل شوي شرحه ده، په دي اړه دده حاشیه د ((مقیاس الواري علی النبراس الساری)) په نوم هم ډیره د اهمیت وړ ده.

(۲۵) تحقیق وتعلیق لامع الدراری علی جامع البخاری: شیخ محمد زکریا کاندهلوی

(۲۶) انعام الباری شرح بخاری: شیخ محمد امین چاټګامی

(۲۷) نصر الباری شرح البخاری، خوارلس ټوکه.

دا د شیخ عثمان غني صاحب له طرفه لیکل شوي شرحه ده.

(۲۸) تفهیم البخاري دا د شیخ ظهور الباری اعظمی قاسمی له طرفه په اردو کي لیکل شوي شرحه ده.

(۲۹) حمد المتعالی علی تراجم صحیح البخاری، دا د شیخ سید بادشاه ګل

(c) ketabton.com: The Digital Library

رحمه الله شرحه ده. نوموړی د شیخ حسین احمد مدني رحمه الله شاګرد وو.

(۳۰) فضل البخاري فی فقه البخاري، دا د شیخ عبد الروف صاحب شرحه ده، نوموړي د شاه انورشاه کشمیري شاګرد وو.

(۳۱) تسهیل الباری فی حل صحیح البخاری: دا د شیخ صدیق احمد باندوی رحمه الله شرحه ده.

(۳۲) کشف الباری عما فی صحیح البخاری، پنځلس ټوکه چاپ او په نورو کار روان دی، دا د شیخ سلیم الله خان حفظه الله یوه ډیره مفیده او جامعه شرحه ده، چي اصلا دده له درسونو څخه ترتیب شوي او بیا له تحقیق او تخریج نه ورسته چاپ شوي.

(۳۳) شرح البخاری، تجرید البخاری: شیخ محمد حیات سنبلهی، نوموړی د شیخ مفتي محمد عاشق الهي استاذ تیر شوی.

(۳۴) انعام الباری، دروس بخاری شریف، شپاړس ټوکه.

دا د مولانا مفتی محمد تقی عثمانی صاحب د درسونو مجموعه ده، ترتیب ورکونکی یې مولانا مفتی محمد انور حسین دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامام بخاري رحمه الله نور تصانيف

امام بخاري حمه الله ډېر کتابونه تصنيف کړي دي لکه الأدب المفرد ، بر الوالدين ، تاريخ الكبير ، تاريخ الأوسط ، تاريخ الصغير ، خلق افعال العباد.جزء رفع اليدين ، جزء قراءة خلف الامام ،برالوالدين ،كتاب الضعفاء ،

حافظ ابن حجر رحمة الله عليه وايي : دا كتابونه ټول موجود دي او په اوربدلو يا اجازه يې موږ ته روايت شوى دى.

امام بخاري رحمة الله عليه له دې پرته نور تصنيفونه هم لري لكه ، جامع الكبير ، مسند الكبير ، تفسير الكبير ، كتاب الأشربة ، كتاب الهبة ، أسامي الصحابة ، كتاب الوحدان ، كتاب المبسوط ، كتاب الكنى ، كتاب الفوائد او كتاب العلل.

مأخذونه

١ - فتح الباري
٢ - سير أعلام النبلاء للحافظ شمس الدين الذهبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - تاریخ بخاری .
۴ - مقدمة فتح الباري، لابن حجر العسقلاني
۵ - البداية والنهاية، لحافظ عماد الدين ابن كثير
۶ - مقدمة شرح صحيح مسلم - يحيى بن شرف النووي
۷ - تهذيب الكمال
۸ - أصول التاريخ والأدب
۹ - جامع الاصول لابن الاثير
۱۰- موجزتراجم الائمة لمحمد هاشم الايوبي
۱۱- فتح الملهم ، علامه شبيراحمد عثماني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library